

Upravno pravo

M. T.
APRIL 2005
PREDAVAL: S. D.

Razmerje med upravnim pravom in drugimi pravnimi panogami

V kakšna razmerja vstopa upravno pravo?

Izhajajoč iz normativnega – formalno pravnega razumevanja pravnega sistema predstavlja upravno pravo eno od vej tega sistema. Pri teoretičnem razumevanju pravnih panog se običajno uporabljata dva kriterija.

Prvi kriterij je **predmet urejanja**, drugi kriterij pa je **način urejanja**, pri čemer je zelo pomembno kakšen je položaj subjekta v pravnem razmerju, ki nastane z uporabo norm določene pravne panoge. Značilnost javnopravnega razmerja je v tem, da prihaja med subjekti do podrejanja državni volji. S stališča omejenega systemskega dualizma je značilnost javnega prava v tem, da varuje javne interese družbe oz. javne oblasti, značilnost privatnega pa je varstvo interesa posameznika.

Razmerje med ustavnim in upravnim pravom

Razmerje med ustavnopravnimi in upravno pravnimi normami lahko označimo kot hierarhično razmerje – to je razmerje med začetnimi pravnimi normami na eni strani in med originarnimi, odvisnimi in posamičnimi normami na drugi strani.

Ustavnopravne norme imajo v upravnim pravih več stičnih točk:

- prvo predstavljajo določbe Ustave o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, med njimi so tudi takšne ki jih je potrebno upoštevati pri oblikovanju materialnega in formalnega upravnega prava (enakopravnost pred zakonom, enako varstvo pravic, svoboda gibanja, pravica do povračila škode)
- drugo predstavljajo določbe Ustave o organizaciji in delu uprave, o nalogah upravnih organov in zaposlovanje v upravnih službah
- tretjo predstavljajo določbe Ustave o usklajenosti pravnih aktov, o veljavnosti predpisov, o prepovedi povratne veljave predpisov, o upravnem sporu in o pravnomočnosti.

Tu moramo še omeniti **retroaktivnost** – kar pomeni da zakoni za nazaj na veljajo, razen če gre za milejšo kazen in je v javnem interesu.

Ustavno pravo na mnogih mestih postavlja načela kakor tudi natančneje izdelana pravila, po katerih se mora ravnati podzakonska dejavnost. Ustavno pravo ima neposreden vpliv na upravno pravo iz organizacijskega, procesnega, kakor tudi materialnopravnega vidika vsaj kar se tiča načelnih vprašanj.

Razmerje med upravnim in civilnim pravom

Panogi se med seboj prepletata. Civilno pravo opredelimo kot tisto pravno panogo, ki ureja lastninska, premoženjska razmerja. V kolikor se ta predmet v določeni meri pokriva s predmetom upravnega prava (razlastitev) ju lahko ločimo glede na način urejanja. Civilno pravo ureja razmerje med subjekti, ki so v enakopravnem položaju medtem ko upravno pravo ureja razmerja na avtoritativni način. V statusnem delu civilnega prava praktično zelo težko najdemo dispozitivne norme, medtem ko v upravnem pravu niso ravno maloštevilne. Razmejitveni črto med upravnim in

civilnim pravom je mogoče potegniti z uporabo dveh kriterijev in sicer po metodi nastanka oziroma prenehanja razmerja ter po metodi pristojnosti, ki je s prvo v tesni povezanosti.

Prva metoda upošteva kriterij podrejanja oz. enakopravnosti volje. V kolikor gre za podrejanje gre za upravno pravno razmerje v nasprotnem primeru gre za civilnopravno razmerje. Civilnopravno razmerje nastane s pogodbo, upravnopravno razmerje pa nastane z upravnim aktom.

Druga metoda pa je odvisna od rešitve povsem političnega vprašanja dodelitve določenih državnih pristojnosti odločanja posameznim državnim organom. V slučaju dvoma je poklicano sodišče, da razrešuje te probleme.

Razmerje med upravnim in delovnim pravom

Upravno in delovno pravo se med seboj prekrivata. Gre za drugačen način nastanka delovnega razmera, drugačen način urejanja zaposlitve in izvrševanje pravic in obveznosti.

Razmerje med upravnim in finančnim pravom

Kaže se na področju financiranja javne porabe – proračun, in tudi na področju davčnega prava, kjer je odmera in izterjava v celoti v rokah države. Finančno pravo je tesno povezano z ustavnim pravom, kamor spadata sprejetje proračuna, v upravno pravo pa spadajo vse ostalo od davčnih in carinskih oz. taksnih predpisov do izvršitve proračuna.

Razmerje upravnega prava do sodnega prava

Razmerje med upravnim in sodnim pravom se lahko primerja z medsebojnim razmerjem upraven in sodne oblasti, ki si vzajemno priznavata avtonomijo na svojem področju, zaradi česar načeloma niso dovoljeni posegi ene oblasti v pristojnosti oz. dejavnosti druge. Sodstvu je v primerjavi z upravo priznan večji manevrski prostor, pomeni da imajo sodišča pravico preizkusiti vprašanje pristojnosti in ničnosti konkretnega upravnega akta, glede upravnih predpisov pa imajo celo pravico odklonitve uporabe nezakonitega predpisa pri presoji konkretnega sodnega primera. Pravico odklonitve uporabe nezakonitega upravnega predpisa imenujemo s tujko *exceptio illegalis* –ignoracija ki se je pokazala pri odvzemu prstnega odtisa. Tu še moramo omeniti načelo **polne jurisdikcije**. V primeru izbranih se nismo odločili v polni jurisdikciji.

Uprava, upravljanje, javna uprava in javne službe, ter naloge upravno – izvršilne oblasti

Pojem javna služba, načini in načini izvajanja?

Javna služba je dejavnost, ki je v javnem interesu in zato tvori določene značilnosti pogojev, oblik, financiranja, organizacije, delovanja (šolstvo, zdravstvo).

V svetu so znani trije načini izvajanja javnih služb.

Prvi tip je izvajanje v režiji. Javno službo neposredno opravlja država preko svojih organov oziroma upravnih služb ali javnih ustanov, ki jih v ta namen ustanovi.

Drugi tip je koncesionirana javna služba, kjer država kot koncedent podeljuje pravico opravljati določeno javno službo zasebno pravnemu subjektu, pod pogoji ki jih sama določi in njihovo izvajanje tudi nadzira.

O tretjem govorimo ko država preko vlaganj svojega kapitala v dejavnost zasebno pravnim subjektom zagotavlja, da ti v okviru svoje dejavnosti proizvajajo tudi proizvode oz. opravljajo storitve, ki so predmet javne službe
O izvajanju javne službe v režiji govorimo kadar država sama zagotavlja javne dobrine in v ta način in ustanavlja službe in podjetja.

Naloge upravno – izvršilne oblasti

Naloge uprave, vrste nalog in opis nalog!

Eksekutivne naloge razčlenjujemo na:

- **Politično – izvršilne:** niso posebej določene oz. urejene s predpisi (zakoni), bodisi da gre za politične naloge v ožjem smislu(na področju zunanjih zadev) bodisi da gre za pospeševalne naloge na posameznih področjih družbenega življenja(kmetijstvo, gospodarstvo, zdravstvo) ali gre za specifičen način izvrševanja zakonov.
- **zakonsko - izvršilne naloge:** tu gre za uporabo in izdajo predpisov, za upravni nadzor ter nadzor javnega reda in miru, zatem za izdajo listin oz. potrdil ter nazadnje tudi za registracijo dejstev. Sem uvrščamo evidence, interne manipulacije. Upravna materialna dejanja imajo pravne posledice zgolj v slučaju, da prerastejo v kaznivo dejanje, civilni delikt oz. disciplinski postopek. Pri nadzorno – izvršilnih nalogah gre za skrb za izvrševanje zakonov. Te naloge se izvršujejo z dajanjem pojasnil, izdaja strokovnih navodil za delo oz. nudenje strokovne pomoči. Inšpekcij, revizij, izvršilnega veta, nadzorstvene pravice v okviru instančne kontrole. Nadzorne naloge se vršijo tudi zopre državljanje.
- **pospeševalne naloge** – se ne udejanjajo skozi prisilo, ampak s pomočjo finančnih spodbud oz. s finančnimi sankcijami, na primer država določi odkupne cene pšenice po višji ceni kot koruze. So predvsem pospeševalne naloge na področju kmetijstva, gospodarstva..
- **servisna naloge** – upravno izvršilna oblast nastopa kot servis državljanom ali pa kot servis nekaterim drugim državnim organom. Gre za javne službe v režiji države v drugem slučaju pa gre za podporo uprave parlamentu in drugim državnim organom.

Viri upravnega prava

Viri upravnega prava?

Viri upravnega prava se delijo na **formalne in materialne vire**.

Formalni viri so splošni pravni viri, ki predstavljajo temelj za opravljanje funkcij in nalog organov javne uprave. Družbeni dejavniki se običajno smatrajo kot **materialni viri**, ter jih zato imenujemo primarni viri. Upravno pravna znanost zanimajo predvsem formalni viri, torej tisti viri normativne narave kot so pravni predpisi, toda zaradi tega znanost ne zanemarja njihovih materialnih virov.

Formalni viri so neposredni, posredni in dopolnilni.

1. Neposredni formalni viri so akti državne oblasti, mednarodni akti, akti avtonomnih oblasti

Akti državne oblasti:

- **Akti ustavodajlca** – takšna akta sta ustava in ustavni zakon. Ustavni zakon ima v našem pravnem sistem dvojno funkciji: z njim se lahko spreminjajo ali dopolnjujejo določbe ustave, ustavni zakon se lahko sprejme tudi za izvedbo ustavnih določb in za zagotovitev prehoda k uporabi novih ustavnih določb.
- **akti zakonodajalca**- najpomembnejši akt zakonodajalca je zakon. Viri so tako materialni zakoni (državljanstvo, nošenje orožja, osebno ime) in tudi formalni zakoni(organizacijski, ki urejajo pristojnosti in organizacijo uprave).
- **akti izvršilen oblasti** – predstavljajo podzakonski oz. izvršilni predpisi, ki jih izdajata vlada in ministrstva.
- **akti sodne oblasti**- odločbe Ustavnega sodišča in v določenih primerih Vrhovno sodišče.

Mednarodni akti:

- **Ratificirane mednarodne pogodbe**- zakoni morajo biti v skladu z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih ratificira Državni zbor, podzakonski predpisi in drugi splošni akti pa tudi z drugimi ratificiranimi mednarodnimi pogodbami. Ratificirane in objavljene mednarodne pogodbe se uporabljajo neposredno.

2. Posredni viri upravnega prava in viri za delo uprave so pravila stroke, znanstvena dognanja.

3. Dopolnilni viri- govorimo v primerih ko zakon napotuje na kakšen vir (poslovni običaji, uzance).

Neposredni viri – državni akti

Akti zakonodajne oblasti:

- državna ustava
- zakon
- parlamentarni odlok
- proračun oz. zaključni račun
- parlamentarni poslovnik
- priporočila parlamenta
- parlamentarne smernice
- parlamentarni sklep

Akti upravno – izvršilne oblasti: se stoji iz institucij šef a države, vlade in uprave

- **akti šefa države**
 - = uredbe z zakonsko močjo
 - = posamični akti šefa države
- **akti vlade:**
 - = samostojne spontane vladne uredbe
 - = vladne izvršilne uredbe- nesamostojne ustavne spontane uredbe
 - = vladni odloki
 - = vladna navodila
 - = vladni sklep
- **akti ministrov:**
 - = ministrski pravilnik
 - = ministrska odredba

- = ministrsko navodilo
- = splošna generalna instrukcija

Avtonomni viri upravnega prava

- akti avtonomnih subjektov:
 - = akti lokalnih skupnosti
 - = akti drugih samoupravnih skupnosti
 - = avtonomni statuti
 - = kolektivne pogodbe
 - = univerzitetni statuti

Pomožni oz. posredni upravnopravni viri

Poznamo dvojce dejstev z učinkom predpisa: v slučaju da zakon določa, da se določena zadeva razreši po znanstvenih načelih določene vede (naravoslovne, medicinske) in v slučaju, da zakon napotuje na družbena etična oz. estetična merila in mazore npr. kje je meja med erotiko in pornografijo.

Običajnopravni viri upravnega prava

Običajno pravo ne more obstajati kot dopolnilo zakona, še manj pa v nasprotju z zakonom, v nobenem primeru pa ni dopustno z običajem derogirati pisan zakon, še manj pa nalagati subjektom dolžnost brez zakonske podlage.

Upravnopravne norme

Pojem pravne norme, sestavine, vrste!

Bistvo pravne norme je, da ureja neko razmerje oz. določa neko pravno pravilo ravnanja in sicer na **prisilen način**. Izvršitev pravne norme zagotavlja država.

Pravna norma ima tri sestavine:

- **dispozicijo** (določa ravnanje in naslovljenca, ki je določen generalno
- **hipotezo** (določa hipotetično dejansko stanje – abstraktnost v katerem je treba ravnati po dispoziciji)
- **sankcijo** (ki določa kazen za kršitev dispozicije in organ, ki je dolžan sankcijo izvršiti)

Vrste pravnih norm

Pravne norme lahko ločimo z več gledišč:

- **po vsebini so lahko**
 - = **zapovedujoče** – nalagajo oz. zapovedujejo neko ravnanje ali opustitev ravnanja
 - = **prepovedujoče** – prepovedujejo neko ravnanje ali opustitev ravnanja
 - = **pooblaščajuče** – pooblaščajo za neko ravnanje ali opustitev ravnanja
- **po načinu določitve ravnanja**
 - = **kategorične oz. kogentne** – brezpogojna zapoved ali prepoved nekega ravnanja ali opustitev ravnanja

- = **dispozitivne** – prepuščajo volji naslovljenca, da v mejah pravnega pooblastila določi pravno ravnanje, če tega ne stori pa norma sama za tak primer predpiše dispozicijo
- **glede na vezanost normodajalca na višjo pravno normo**
 - = **diskrecijske pravice** – so tiste norme, ki jih na podlagi in v mejah izrecnega v višji pravni normi vsebovanega pooblastila izda izvršilna veja oblasti. Pri čemer lahko izda ob istem dejanskem stanju normo z različno vsebino. V tekstu ima » organ lahko, sme, odloči«. Ni pravno vezana.
 - = **pravno vezane norme** - so norme, katerih vsebina je glede na določeno dejansko stanje določena že v višji pravni normi
- **glede na stopnjo odrejenosti:**
 - = **striktno** – norma ki natančno določa vsebino zapovedanega ali prepovedanega ravnanja
 - = **elastične** – norma terja ravnanje dobrega gospodarja

Splošne pravne norme so praviloma vedno **abstraktne in generalne**, vsebovana pa so v splošnih pravnih aktih.

Abstraktna norme: se nanašajo na razmerje oz. na dejansko stanje, ki ga norma ureja. Abstraktnost pomeni da se norma nanaša na vnaprej nedoločne, hipotetična razmerja.

Generalnost norme: se nanaša na subjekt na katerega se nanaša norma. Nanaša se na določenost naslovljenca. Generalnost pomeni da se norma nanaša na vse subjekte, ki bodo po uveljavitvi norme vstopili v hipotetično razmerje ali stanje, ki ga norma ureja. Nanaša se na vse osebe ki bodo gradile katerikoli objekt.

Posamične norme so tiste norme, ki so praviloma **konkretne in individualne**, vsebovane pa so v posamičnih pravnih aktih.

Pojem upravnopravne norme!

Upravno pravo bi lahko označili kot sistem pravnih norm, ki jih ureja upravnopravno razmerje, postopek odločanje, organizacijo in pristojnosti uprave. Pravne norme, ki tvorijo upravno pravo, označujemo kot upravnopravne norme.

Upravnopravne norme so tiste norme, ki tvorijo upravno pravo – materialno in formalno.

Upravnopravna norma ima vse tiste lastnosti in sestavine, ki jih ima tudi vsaka druga pravna norma. Specifičnost upravnopravne norme je v predmetu urejanja in tudi v načinu reguliranja.

Hierarhična razvrstitev upravnopravne norme!

Upravnopravne norme, ki tvorijo upravno pravo delimo v hierarhične skupine.

1. splošne upravnopravne norme

- **začetne ustavne norme** – ustava in ustavni zakon
 - = nimajo izvora v višjih

- = so originalne, pomeni da povsem na novo urejajo neko razmerje, ali pa jih urejajo drugače kot so bila urejena do njihove uveljavitve
- = so abstraktne in generalne
- = so vir za nižje pravne norme zlasti za zakonske
- = vsebovane so v ustavnih aktih

- **originalne splošne pravne norme** - zakoni

- = imajo izvor v začetnih pravnih normah
- = so abstraktne in generalne
- = so originalne
- = so vir za nižje pravne norme – za odvisne splošne pravne norme in za posamične pravne norme
- = vsebovane so v zakonske m aktu

- **odvisne splošne pravne norme** – pravilnik, odredba, navodilo, uredba

- = imajo vir v originalni, so izvršilne , pomeni da lahko urejajo predvsem način izvrševanja originalnih norm.
- = so abstraktne in generalne
- = so vir za nižje, vendar le za posamične norme
- = vsebovane so v podzakonskih aktih – izvršilni akti vlade, ministrstev

2. posamične upravne norme – odločba, sklep, sodba pogodba

- imajo izvor v splošnih upravnih normah – v originalnih in odvisnih, pomenijo uporabo splošne norme na konkretno dejansko stanje in za določeno osebo, več določenih oseb
- **so konkretne in individualne**
- vsebovane v posamičnih upravnih aktih

Odvisnosti upravno - pravnih norm

Vrste odvisnosti upravno – pravnih norm!

Norme so si v hierarhični odvisnosti, kjer je nižja odvisna od višje

Pri posameznih vrstah norm se kaže odvisnost v treh različnih oblikah in sicer kot

- **eksistenčna odvisnost**
- **vsebinska odvisnost**
- **teritorialna odvisnost**

Eksistenčna odvisnost pomeni odvisnost nižje norme od višje norme v nastanku in prenehanju.

Vsebinska odvisnost se nanaša na odvisnost vsebine nižje norme od hierarhično višje norme.

Teritorialna odvisnost pa se nanaša na odvisnost območja veljavnosti nižje norme od območja veljavnosti višje norme (vini cviček, narodni park Trigla)

Odvisnost originalnih splošnih pravnih norm od ustavnih

- **eksistenčna odvisnost**⇒ odvisnost nastanka se lahko kaže v dveh oblikah. Prvo obliko predstavlja ustavni zakon, v katerem ima izdaja zakonskega akta neposredno podlago v ustavi. Drugi sistem pa je tisti v katerem zakone izdaja tudi takrat, kadar to zahteva narava razmerja ali uresničevanje posameznih ustavnih odločb. S spremembo ustavnega sistema originalne splošne norme ne prenehajo veljati same od sebe. Originalna splošna pravna norma bi lahko prenehala

veljati s spremembo ustave le v primeri, če bi spremembe pomenila opustitev nekega ustavnega instituta, katerega način izvrševanja je določil zakon.

- **vsebinska odvisnost** ⇒ se kaže predvsem kot zahteva po skladnosti z ustavo
- **teritorialna odvisnost** ⇒ veljavnost originarnih norm je omejena na območje veljavnosti začetnih norm (zakon o triglavskem narodnem praku)

Retroaktivnost dopušča, da imajo posamezne določbe učinek za nazaj, vendar morata biti izpolnjena dva pogoja. Prvi pogoj zahteva javno korist, drugi pogoj pa da se s povratnim učinkom na posega v pridobljene pravice.

Pravnomočnost pomeni da se za pridobljene pravice štejejo zlasti tiste, ki so pridobljene s pravnomočnimi odločbami. Pravnomočnost je dvojna: **formalna** - pomeni da ni mogoče več izpodbijati z rednimi pravnimi sredstvi, je zunanja, na vsebino odločbe se ne nanaša in **materialna** – se nanaša na vsebino odločbe, veže stranko in organ in pomeni vsebinsko nespremenljivost posamične norme. Pri posamičnih **upravnopravnih** normah poleg formalne in materialne pravnomočnosti poznamo tudi **dokončnost**.

Upravno pravno razmerje, upravno – pravni status ter subjektivne javne pravice

Upravno pravno razmerje! Kako nastane posamično razmerje?

Upravno pravna razmerja lahko delimo v skupino splošnih upravnopravnih razmerij in v skupino posamičnih upravnopravnih razmerij.

Splošna upravno pravna razmerja imenujemo upravne institucije (varstvo voda, državljanstvo, migracije)

Posamično upravno pravna razmerja je razmerje med državo in posamezniki ali drugo osebo, ki je urejeno s posamično upravnopravno normo, ki se oblikuje v postopku odločanja o upravnih stvareh. Udeleženci v tem razmerju so državni organi, organi LS, nosilci javnih pooblastil, fizične in pravne osebe.

Značilnosti posamičnega upravnopravnega razmerja

Posamično upravno pravno razmerje ima posebne značilnosti glede nastanka, vsebine, subjektov, glede narave in postopka odločanja ter glede varstva udeleženca.

- **nastanek** – nastane z izdajo posamične upravnopravne norme in sicer na dva načina. Na podlagi vloge določene osebe ali p uradni dolžnosti, vendar samo v primerih in pod pogoji, določenimi z zakoni
- **vsebina** – je odločitev o upravnih stvareh, dodelitev neke pravice za javno korist ali korist posameznika
- **subjekti** – eden od udeležencev je vedno država ali njen organ, organ LS, ali nosilec javnih pooblastil
- **narava odločanja** – odločanje je avtoritativno, pri odločanju gre vedno za kolizijo med zasebnimi in javnimi interesi (koristjo)
- **postopek odločanja** – postopek odločanja je poseben postopek, ki je z zakonom predpisan za izdajo upravnih odločb = upravni postopek ZUP
- **varstvo stranke** – posamezniki ali druga oseba o kateri pravici, obveznosti ali pravni koristi se odloča ima zaradi narave odločanja in neenakopravnega položaja v postopku do organa, ki odloča

ne le varstvo v okviru upravnega postopka temveč tudi sodno varstvo, v primeru poseganja v njegove človekove pravice in temeljne svoboščine pa tudi varstvo pred Ustavnim sodiščem.

Subjektivne javne pravice!

Pravica in dolžnost sta subjektivni kategoriji, ki pripadata določenemu subjektu. Pravica je nasledek moči volje, nasledek z objektivnim pravom zavarovanega interesa. Pravica in objektivno pravo sta po eni strani nerazdružljiva pojava. Subjektivna pravica je posebna oblika objektivnega prava, pravna norma ki je dobila konkretni – individualno vsebino. **Subjektivna pravica je pravna norma v svojem razmerju do osebe, ki mora izjaviti svojo voljo v smeri, da naj bi bila sankcija izvršena z namenom, da bi ta bila tudi v resnici izvršena.**

Pravice so lahko absolutne ali relativne

Absolutne pravice so vedno negativne. Uperjene so zoper vsakogar oz. zoper nedoločeno število subjektov.

Relativne pravice so lahko negativne ali pozitivne. Pri negativnih pravicah pride do možnega pozitivnega delovanja v prid zaščite pravic. Uperjene so zoper posamezne določene subjekte

Subjekti

Nosilec pravice je aktivni, medtem ko je nosilec dolžnosti pasivni pravni subjekt. Pravni subjekt je vsaka oseba, ki je lahko nosilec pravic in dolžnosti, kar se nanaša tako na fizične kot pravne osebe.

Pravna ter opravilna sposobnost

Da bi se določena oseba lahko štela kot nosilec pravic in dolžnosti v konkretnem pravnem razmerju, mora najprej imeti pravno sposobnost, ki je strogo ločena od opravilne sposobnosti, ki pomeni sposobnost da se z lastnimi dejanji povzroči pravno veljaven nastanek pravic in dolžnosti. Vprašanje opravilne sposobnosti ni samo problem fizične osebe ampak tudi pravne osebe, ki so opravilno sposobne le, če imajo formirane vse potrebne zakonite organe.

Subjektivne pravice kot javne pravice

Se nanašajo na točno določeno osebo oz. subjekt, ki so lahko fizične in pravne osebe. Subjektivna javna pravica ki izhaja iz upravnopravnih razmerij so praviloma osebne narave in zato v principu neprenosljive. Obstajajo pa tudi nekatere izjeme, ki dopuščajo prenosljivost, toda v slučaju ko nastopi dvom, da je treba interpretirati, da gre za stroge osebne in zato neprenosljive pravice.

Subjektivne pravice negativnega svobodno avtonomnega statusa subjekta

Subjekt pri uresničevanju ne sme biti oviran. Subjektu je priznано, da je lahko nosilec klasičnih svoboščin in pravic človeka in državljana, ki tvorijo vsebino večine sodobnih ustav (svoboda gibanja, misli, vere, vesti in opredelite, zborovanj).

Subjektivne pravice pozitivnega statusa

Subjektivne javne pravice pozitivnega statusa tvorijo vse tiste javne pravice posameznika, ki jih ta lahko uperi zoper državo v obliki zahtevka, da naj oblast nekaj pozitivnega stori v njegovem osebem interesu.. za razliko od subjektivnih javnih pravic negativnega statusa, kjer se zahteva

vzdrževanja države od kršenja subjektivne avtonomije, skratka vzdrževanja začetnega stanja, se pri subjektivnih javnih pravicah pozitivnega statusa zahteva sprožitve neke pozitivne dejavnosti s strani države s ciljem pridobiti nove pravice in ne zgolj vzdrževanje obstoječe pravice.

Subjektivne javne pravice **lahko nastanejo** na podlagi ustave, zakona, uredbe, odloka, statuta, konkretnega upravnega akta, akta volitev, včasih pa tudi na podlagi javnopravnega sporazuma oz. običajnega prava.

Prenehanje subjektivnih pravic

Prenehajo z:

- **abrogacijo oz. derogacijo** - zakonskega ali drugega predpisa, iti mora za normo iste prevne moči kot ob nastanku ali višjo normo, pri čemer načelo pridobljenih pravic preprečuje retroaktivni učinek novega predpisa posebej v premoženjsko pravnih zadevah
- **s prenehanjem subjekta** – smrt, stečaj
- **z izdajo novega konkretnega upravnega akta na podlagi privolitve stranke**
- **z izdajo generalnega podzakonskega akte (uredba)**
- **v slučajih ko prenehajo veljati predpostavke, ki so pogoj za pravno veljavno**
- **zdajo akta** – državljanstvo
- **v slučaju zastaranja** – le v slučaju da je ta institut izrecno z zakonom predviden kot način prenehanja pravice
- **na podlagi pogodbe**- velja za tiste pravice ki so tudi nastale s pogodbo
- **na podlagi obsodilne kazenske sodbe** – odvzem volilne pravice
- **in z odpovedjo** – za odpoved je potrebno soglasje oblasti

Prenosljivost oz. neprenosljivost subjektivnih pravic

Subjektivne pravice so lahko prenosljive ali pa tudi na, kar je odvisno od tega ali gre za strogo osebne ali pa za pravice s stvarnim substratom. **Absolutno neprenosljive pravice** so državljanstvo, ter pravice strogo zasebne narave kot so sprejem subjekta v določeno šolo oz. pravica do brezplačne vožnje. **Prenosljive so** gradbena dovoljenja, dovoljenja za gradnjo industrijskih obratov, dovoljenja za izkoriščanje vodne energije. Pri prenosu pravic moramo najprej ugotoviti ali gre za prenos osebne ali stvarne pravice, ali gre za prenos celotne ali delna pravice, ali gre za voljni ali prisilni prenos, ter ali gre za prenos med živimi osebami ali pa gre za razpolaganje na podlagi dedne pravice. **Prenosljive so tudi subjektivne** pravice premoženjske narave- dnevnice, smrtnine za umrle poslance, prenosljiva je tudi pravica na patent, pravica zahtevati odškodnino za razlašanje nepremičnin, pravica zahtevati povračilo preveč plačanega davka oz. prispevka.

Pravni način nastanka, prenehanja oz. modifikacija javnih dolžnosti.

Javne dolžnosti izjemoma nastanejo neposredno na podlagi zakona, največkrat tako, da s potekom določenega časa postanejo nekatere javne dolžnosti obvezne – šolska obveznost nastopi čim otrok dopolni 7 lat starosti, izobešanje zastav za državne praznike.

Javne dolžnosti prenehajo:

- na podlagi derogacije oz. abrogacije zakona,
- na podlagi spremembe oz. prenehanja upravnega akta, ki je temelj,
- zaradi prenehanja stvarnih oz. pravnih predpostavk kot npr. državljanstva
- zaradi prenehanja subjekta – smrt fizične osebe, stečaj pravne osebe oz. njune ukinitve
- zaradi zastaranja npr. davčne oz. vojaške obveznosti
- na podlagi obsodilne sodbe

- na podlagi dispenciacije, oprostitev dolžnosti – če za to obstaja pooblastilo v zakonu
- zaradi olajšanja bremena

Posamični upravni akti

Pojem, značilnosti, pravnomočnost!

Pojem

Posamični upravni akt je izjava volje, sprejeta z namero, da nastane pravni učinek. Največkrat se izvršijo z izdajo upravnega akta – odločba, sklep, dovoljenja, potrdilo

Posamični upravni akt je akt, ki vsebuje posamično normo, s katero se ureja konkretno upravno-pravno razmerje praviloma na individualen način. Izjeme so generalne in skupne odločbe. Njegova vsebina je norma s katero se odloči o pravici, obveznosti ali pravni koristi določenega ali določljivega posameznika ali druge osebe.

Značilnosti posamičnega upravnega akta

Bistvene značilnosti so:

- **konkretnost akta** - pomeni, da se v njem vsebovana norma ureja določeno konkretno razmerje, na podlagi že obstoječega in ugotovljenega dejanskega stanja
- **avtoritativnost akta** – ki se kaže zlasti v tem, da upravni organ izda akt s takšno vsebino, kakršna izhaja iz splošne norme - s stranko se niti o vsebini niti o obveznosti ne pogaja, akt vsebuje kogentno normo, ki se prisilno izvrši, v primerih in pod pogoji, določenimi z zakonom, pa se lahko izda tudi po uradni dolžnosti
- **pravno učinkovanje akta** – se kaže s treh vidikov: z vidika narave pravice oz. obveznosti, ki jo ureja v aktu vsebovana norma, z vidika načina urejanja oz. obveznosti z vidika časa učinkovanja

Vzporedne značilnosti posamičnega upravnega akta so:

- **enostranskost** – akt je izraz enostranske volje upravnega organa, ki pa zaradi zahteve p spoštovanju materialne in formalne zakonitosti ne sme biti rezultat samovolje oz. arbitrarnosti
- **obličnost** – posamični upravni akt mora biti izdan po predpisanem postopku in v predpisani obliki
- **izvršljivost** – posamični upravni akt se prisilno izvrši, če jih zavezanec ne izvrši prostovoljno, prisilno izvršitev zagotavlja upravni organ po posebne postopku in v predpisani obliki

Posebej o pravnomočnosti posamičnega upravnega akta – materialni in formalni

- **namen pravnomočnosti** – je zagotoviti nespremenljivost z aktom oz. z v njem vsebovano posamično upravno-pravno normo urejenega upravno-pravnega razmerja in s tem pravna varnost udeležencev tega razmerja
- **ločimo dva vidika pravnomočnosti:**
 - = **formalna procesna pravnomočnost** – pomeni, da o isti upravni stvari, ne more biti še enkrat odločeno, ne morejo zahtevati ponovnega odločanja o isti stvari (načelo ne bis in idem), možna so samo izredna pravna sredstva (določen čas, razen pri ničnosti)

= **materialna vsebinska pravnomočnost** – pomeni nespremenljivost vsebine posamičnega upravnega akta oz. dispozitiva kot tistega njegovega dela, s katerim je določen o upravni stvari, materialna pravnomočnost veže tako stranko kot upravni organ, materialna pravnomočnost nastopi, ko je posamični upravni akt formalno pravnomočen in tudi niso več mogoča izredna pravna sredstva

Posamični upravni akti, ki ne postanejo pravnomočni:

- **nični akti**
- **neobstoječi akti**
- **izpodbojni akti** – postanejo pravnomočni, če jih v predpisanem roku nihče ne izpodbija z rednim ali izrednim pravnim sredstvom

Vrste posamičnih upravnih aktov – so pozitivni in negativni

Negativni posamični upravni akti so:

- **procesno negativni** – zavrnjenje zahteve iz procesnih razlogov
- **meritorno negativne** - zavrnjene zahteve kot neutemeljene
- **bistvo negativnih posamičnih upravnih aktov** je, da se njihova podlaga dejansko sanje ne spremeni, pravice, obveznosti in pravne koristi ostanejo nespremenjene
- **praviloma** se ne izdajajo po uradni dolžnosti

Pozitivni posamični akti so konstitutivni in deklaratorni.

Konstitutivni:

- ustanovijo neko novo stanje, novo obveznost, novo dolžnost, ki grejo v breme
- vedno povzročijo neko spremembo pravnega stanja
- **konstitutivni pravni akti so lahko:**
 - = **favorabilni** – akti ki so v korist stranki, ker ji je na novo dano neka pravica ali povečuje že dobljeno pravico ali pa ukinja oz. zmanjšuje obveznosti
 - = **onerozni** – akti, ki so v škodo stranki, ker ju ukinjajo ali zmanjšujejo neko pravico, ali pa ji nalagajo neko obveznost

Deklaratorni:

- **bistvena** značilnost je, da se z njimi ugotavlja obstoj ali neobstoj nekega že obstoječega pravnega razmerja
- **na povzroči** nobene spremembe pravnega razmerja oz. obstoječega stanja
- **za razliko** od konstitutivnih posamičnih aktov, ki veljajo praviloma **ex nunc**, deklaratorni veljajo **ex tunc** – od dneva dejanskega stanja nastanka pravnega razmerja oz pravic in dolžnosti.
- **izdajo** se lahko na podlagi vloge stranke ali po uradni dolžnosti

Negativni upravni akti – so zavrnilni akti oz. akti zavrnjenja zahtevka.

Pozitivni konkretni upravni akti – je akt, ki povzroča neko spremembo pravnega stanja in se kot pozitivne označuje samo takrat, kadar ustvarja novo razmerje ali manj obstoječa pravna stanja.

Vrste sprememb »status quo«

- lahko gre za popolnoma novo ustvarjanje pravic, pravnih razmerij in pravnih situacij
- lahko gre za to da se obstoječa razmerja menjajo, spreminjajo

- lahko se odpravijo oz. ukinejo razmerja, ki že obstajajo.

Obvezujoči konstitutivni upravni akti

Take akte imenujemo tudi ukazovalni akti oz. zapovedni akti na opustitev ali storitev

- **prepovedni akti** – vsebuje de facto poleg zapovedi še prepoved
- **zapovedni akti** - z temi akti se nekaj zapoveduje

Pooblaščajoci favorabilni konstitutivni akti

S privilegijem oz. koncesijo se dodeljuje neko povsem novo pooblastilo, medtem ko dovoljenje zgolj izpričuje, da s stališča javna interesa ni nobene ovire za svobodno izvrševanje določene dejavnosti

Podrobnejše pa te akte delimo na podskupine, od katerih imamo tri glavne podskupine teh aktov ter dve stranski podskupine in sicer:

- akti, s katerimi se prizna nekomu sposobnost -koncesijski akti – pravna in poslovna sposobnost
- akti, s katerimi se priznajo oz. dodeljujejo pravice – koncesijski akt
- akti, s katerimi se dajejo dovoljenja – konsenzualni akti
- nekaj vmes so še koncesijsko – konsenzualni akti;
 - = akti, s katerimi se ustvarjajo vzajemna pravna razmerja
 - = akti, s katerimi se ustvarjajo nove pravne situacije v postopku

Akti priznavanja sposobnosti so lahko splošne narave ali pa nek konkreten posel

- = akti priznavanja splošne sposobnosti – pravne in poslovne
- = akti priznavanja posebnih sposobnosti
- = akti priznavanja posebnih svojstev stvarem – proglasitev neke stvari za javno

Ustanovitev pravice – dodelitev pravice

Te pravice so lahko najraznovrstnejše vsebine, lahko so zasebne pravice, javne pravice, posebne častne pravice

- **dodelitev zasebnih pravic** – pravica na patent, specialne rudniške pravice in pravice ki izhajajo iz akta o razlastitvi
- **dodelitev pravic uporabe stvari v občini rabi** – stvarne pravice ki spadajo v to skupino so pravice uporabe javnih stvari (voda), pravice, ki so v sklopu zakupa lovišč
- **akt dispens** – pooblaščajoci akti – odlog nekega plačila ali dejanja (davka, carina, prispevki), kot tudi druge olajšave (plačilo na obroke).
- **promisorni akti** – upravni akti ki so še v fazi obljub, da bodo izdani
- **akti odlikovanja** – imajo za posledico konstituiranje posebnih častnih pravic. Pravice ki izhajajo iz aktov o odlikovanju so pri nas deklarativne, pravice na nošenje medalje, ponekod pa je to povezano z določenimi ekonomskimi koristmi. Pravica do nošenja plemiške titule.

Skladnost pravnih norm in pravnih aktov

Skladnost pravnih norm in posledica neskladnosti

Hierarhija upravnopravnih norm in aktov dobi svoj izraz v prvi vrsti v zahtevi po njihovi medsebojni skladnosti; nižja pravna norma mora biti v skladu z višjo pravno normo, posledično pa to velja tudi za akte v katerih so te norme vsebovane. Po eni strani pomeni zahtevo, da vsebina nižje pravne

norme ne more presegati v materijo, ki je pridržana urejanju višje pravne norme, prav tako pa tudi ne more preseči pooblastila za urejanje, ki ji ga daje višja pravna norma = vsebinska skladnost (materialna skladnost). Po drugi strani pa se kaže v zahtevi, da mora biti vsaka norma sprejeta v obliki in po postopku, ki je praviloma predpisan v višji pravni normi = formalna skladnost (zakonodajni postopek in postopek izdaje izvršenih predpisov, postopek izdaje posamične norme)

Ustava RS v 153. členu postavlja tri zahteve:

- Zahteva po skladnosti **vseh nižjih norm** (zakonskih in podzakonskih) z z ustavnimi normami
- **Zahteva po skladnosti zakonskih norm s**
= splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in z veljavnimi mednarodnimi pogodbami, ki jih je ratificira Državni zbor
- zahteva po skladnosti podzakonskih norm:
= z zakonskimi normami
= mednarodnimi pogodbami, ki jih ratificira DZ in Vlada

Poleg tega pa ta člen ustave zahteva, da se tudi posamične norme in dejanja državnih organov, organov lokalnih skupnosti in nosilci javnih pooblastil temeljijo na zakonu ali na zakonitem predpisu.

Pojem skladnosti norm obsega tri pojme; pravna pravilnost, ustavnost in zakonitost

Pravna pravilnost pomeni skladnost vsakega delovanja s pravnim redom v celoti – zakonitost v širšem smisli.

Pojem ustavnosti je ožji od pravne pravilnosti in pomeni zahtevo po skladnosti vseh nižjih pravnih norm z ustavnimi normami.

Zakonitost v ožjem smislu pomeni skladnost odvisnih splošnih norm z originarnimi splošnimi normami ter skladnost posamičnih norm z originarnimi in odvisnimi splošnimi normami.

Posledica neskladnosti originarnih zakonskih norm in aktov v katerih so te vsebovane, z začetnimi ustavnimi normami, je njihova neustavnost

Napake upravnih aktov so lahko materialne in procesne. K materialnim napak spadajo uporaba napačnega predpisa oz. uporaba izmišljenega predpisa, uporaba napačno interpretiranega predpisa, prekoračitev meje pooblastila, nesmotrna uporaba prostega preudarka.

Procesne napake ločimo na tri vrste

1. napake v jurisdikciji – neupoštevne pravil o pristojnosti
2. faktične oz. dejanske napake – nepopolno oz. zmotno ugotavljanje dejstev
3. procesne napake v ožjem smislu – vse od neupoštevanja postopkovnega načela pa vse

Izjeme od načela zakonitosti

Bistvo izdajanja posamičnih upravnih aktov –upravnih odločb z drugimi besedami odločanja po prostem preudarku ali odločanju na podlagi diskrecijske pravice je, da lahko na podlagi zakonskega pooblastila upravni organ ob istem ugotovljenem dejanskem stanju izda dve vsebinsko različni odločitvi, ki sta obe pravno pravilni.

Posebni problemi zakonitosti uprave so nedoločeni pravni pojmi v upravi , interpretacija predpisa in pravna praznina.

Upravno materialna dejanja

Dokumentiranje!

Predstavlja neke vrste dejavnost uprave, ta dolžnost je upravnim organom določena v interesu pravne varnosti. Njihove ugotovitve in beleženja služijo za ugotavljanje resnice. Dejstva, ki jih nek organ ugotovi kot točka v okviru svoje pristojnosti, se smatrajo za načelo resničnosti. Akt o teh ugotovitvah se imenuje LISTINA. Dejanja upravnih organov z nalogo registracije pojavov ter dajanja podatkov o pojavih imenujemo dokumentiranje. Dokument pomeni vse kar služi za dokaz.

Dokumentov je dvoje vrst:

- eni obsegajo beleženje pojavov
- drugi pa so izjave ali potrdila o zabeleženih pojavih

Prva dejstva bi se lahko imenovala tudi evidentiranje oz. vodenje evidenc, druga dejavnost pa testiranje.

Listine – sem spada vodenje raznih spisov, knjig, evidenc, imenikov, registrov, matic. Poznamo tudi patentni register. Registriranje v upravnem postopku, kot je vodenje zapisnika. Tudi upravni akt lahko služi kot listina v dokazne namene. Mnogi upravni akti služijo kot podlaga dokumentiranju.

Potrdila oz posvedočenja (spričevala) - uprava je dolžna posredovati podatke posamezniku, to posredovanje podatkov naredi v obliki potrdila.

Legitimacije – so lahko osebne ter posebne kakor tudi kombinirane. Predstavljajo listine legitimacije oz.karte. posebne vrste legitimacij. Tukaj ne gre za ugotovitev identitete temveč gre za dokaz neke načelno dovoljene dejavnosti (delavka knjižica). Kombinirana potrdila ki vsebujejo tudi konstitutiven akt- dovoljenje.

Upravno pravni režimi na nepremičninah

Pojem, vrste, uporaba javnega dobra!

Javno dobro v širšem smislu so vse stvari, namenjene splošni obči rabi, izvajanju javnih služb in delovanje organov javne uprave. Javno dobro v ožjem smislu, bi lahko pojem javno dobro v širšem smislu zamenjalo s pojmom javne stvari, kot ga pozna nemško pravo. Namesto pojma javno dobro je povojno slovensko in jugoslovansko pravo uporabljalo pojem dobrine v splošni rabi.

Vrste javnega dobra

Glede na nastanek javnega dobra rezultat človeškega poseganja v prostor ali pa posledica naravnih dogodkov, delimo javno dobro na naravno in grajeno.

Med javno dobro v ožjem smislu bi lahko uvrstili:

- morsko javno dobro
- vodno javno dobro
- cestno javno dobro

- zračno javno dobro
- posebna vrsta umetnega javnega dobra (grajenega)

Med stvari, namenjene delovanju organov javne uprave, bi lahko uvrstili predvsem zgradbe, kjer ti organi delujejo (vladne palače, sodne palače, zapor), pa tudi nekatere nepremičnine, ki so nujno potrebne za izvajanje njihovih funkcij (vojaška oprema).

Med objekte in naprave, namenjene izvajanju javnih služb – **na področju gospodarskih služb** oskrbovalni sistem (vodovodna omrežja), pristaniški objekti in naprave, letališki objekti in naprave, odlagališča odpadkov, smetarski avtomobili, čistilne naprave. **Na področju negospodarskih javnih služb** stavbe in oprema muzejev, bolnic, šol, knjižnic

Uporaba javnega dobra

Ločimo med splošno in posebno rabo javnega dobra. **Splošna raba je raba**, ki je dovoljena vsakomur. Vsakdo lahko pod enakimi pogoji uporablja javno dobro, zanj ni potrebno nobeni dovoljenje, načeloma je neodplačana, vse bolj se uveljavlja tudi plačilo za uporabo (cestnine), vedno je začasna, ne ovira enake uporabe drugega. Posebna raba je raba, ki presega obseg splošne rabe. Za njo je potrebno pridobiti posebno dovoljenje, skleniti posebno pogodbo, nastane posebno upravnopravno li pogodbeno razmerje, v katerem je udeležen individualno določeno uporabnik. Posebna raba javne ceste in drugih javnih površin je postavitve kioskov, prodajnih stojnic, avtomatov za pijačo, plakatiranje, zvočno oglaševanje.

Upravni posegi države v zasebno lastnino

Posegi države v zasebno lastnino!

Razlastitev

Pomeni odvzem ali omejitev lastninske pravice na nepremičninah njihovih titularjev – nosilcev lastninske pravice, posameznikov, civilnopravnih oseb ali podjetij ali družb na način in po postopku, ki je predpisan z zakonom. Za razlastitev je značilno, da se z njo razlasti lastnik nepremičnine proti svoji volji. Predmet razlastitve so lahko samo nepremičnine v zasebni lasti. Razlastitveni upravičenci so subjekti, za potrebe katerih se izvrši razlastitev. Razlastitveni upravičenci lahko predlagajo ugotovitev javne koristi za razlastitev samo, če nepremičnino resnično potrebujejo za opravljanje javne dejavnosti.

Oblike odvzema lastnine

Rekvizicija

Predmet rekvizicije je lahko osebna hrana in hrana za živino, material za prevoz in ogrevanje in druge premične stvari, ki so neposredno namenjene za vojne potrebe. Stvari, ki se rekvizirajo in njihova količina, morajo biti določene v aktu o rekviziciji. Rekvizicija se lahko vrši samo v vojnem stanju za potrebe vojaških enot.

Nacionalizacija

Je kot izjemna in izredna oblika prehoda zasebne lastnine v državno lastnino je znana tudi v tradicionalnih kapitalističnih gospodarstvih demokratičnih držav. Običajno do tega pride tedaj, ko država prevzame tudi industrijske obrate in banke, ki so v težkem ekonomskem položaju ali pa to storijo države, ki se osvobajajo tujega gospodarstva. Nacionalizacija na Slovenskem po drugi svetovni vojni je sledila vzoru iz oktobrske revolucije v Rusiji. Razlike med nacionalizacijo in razlastitvijo je

ta, da je razlastitev praviloma posamičen akt za posamičen primer, nacionalizacija pa se je izvajala kot kolektiven ukrep praviloma s splošnim aktom in le redko s posamičnimi . nasprotje nacionalizacije je denacionalizacija.